

laten verleiden om ook meer te gaan toegeven aan de mode van den dag; hij zou afgebroken hebben met de alledaagschheid zijner portretten en zou gaan offeren zijn aan de praalzucht zijner modellen, die er op uit waren om er, ten alle prijze deftig, voornaam en zwierig uit te zien.

Het uitstapje naar Antwerpen kan best plaats hebben gehad; dat de verandering van Maes' trant er een gevolg van zou geweest zijn, is niet aan te nemen, al ware het slechts om de reden dat er op dit oogenblik, dat wij nu maar eens in 1665 zullen stellen, geen portretschilders in de Scheldestad meer waren, die groote bewondering konden wekken of tot navolging verleiden.

Het treft anders nogal zonderling dat er van Maes een portret bestaat en nog wel in de National Gallery, dat des schilders naam en het jaartal 1666 draagt, en dat wij evengoed aan Jordaens als aan hem zouden kunnen toeschrijven. Een dikkerd van belang, bol van gezicht, vlok van vleesch, in het zwart gekleed met een witten halskraag, in een leunstoel gezeten, op wiens arm een zijner handen rust; in den achtergrond een rood gordijn: geheel het figuur, de kleedij, de stoffeering en de schildering van den Antwerpschen meester, een stuk alleen voldoende om te doen vertellen en gelooven dat Maes Jordaens heeft ontmoet, getroffen is geweest door zijn manier van schilderen en hem is gaan navolgen.

Maar dit portret is het eenige ons bekende van zijne soort; die welke later komen zien er heel anders uit en de ommekeer in 's meesters trant moet aan andere meer algemeene oorzaken toe te schrijven zijn dan aan het Antwerpsch reisje. Rembrandt was gestorven in 1669, een paar der beste zijner leerlingen Govert Flinck en Ferdinand Bol waren hem reeds vóór zijn dood afvallig geworden; Nicolaas Maes stelde die verloochening wat langer uit, maar dreef ze het verste en tot in het ergerlijke. Hij woonde wellicht nog te Dordrecht toen hij afbrak met wat hij bij Rembrandt geleerd had, met wat hem groot had gemaakt en hem in onze oogen nu nog verheft tot een echten kunstenaar, om een schilder naar de mode te worden. Toen hij in 1673 naar Amsterdam verhuisde, werd hij de meest gezochte portretschilder der voorname lieden; hij kreeg de handen zoo vol werk, zegt zijn oudste levensbeschrijver, „dat het voor een gunst gerekent wierd, als den eenen voor den anderen gelegenheid wierd ingeschikt van te kunnen voor hun pourtret zitten en dit bleef zoo duuren tot het einde van zyn leven.” Te rekenen van den tijd dat hij zoo in den smaak was gaan vallen, schilderde Maes haast niets anders meer dan portretten. Wij kennen tal van die producten in het Rijks-Museum, in het Museum van Brussel en elders. Welk een ommekeer, welk een deerniswaardige afval van het eigen, vroegere, zaligmakende geloof. De mooie dames en de deftige heeren konden niet gediend zijn met conterfeitsels als die van Jacob de Witt, wij nemen het gewillig aan; maar zij hadden ook geen vrede met hun eigen wezenlijk uitzicht; zij moesten naar den smaak van den dag gekleed, geschilderd en omgewerkt worden. En nu verdwijnen uit Maes' schildering ook de volle kruimige kleuring, het machtige natuurlijke licht, de sobere stoffeering, het stevige en stoere, het ernstige en gedrukte en al wat aan een figuur iets arme-menschachtig en onbeschaafd kan geven, al wat de sporen